

ชวาระวาในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2445 - 2492

นางกรรมการ จุฬามาศ สุมาลี

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2528

ISBN 974-564-484-6

008798

THE JAVANESE THAI IN BANGKOK METROPOLIS 1902 - 1949

Mrs. Kannikar Chuthamas Sumali

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

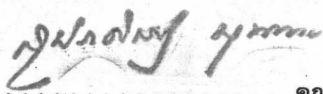
1985

ISBN 974-564-484-6

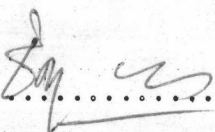
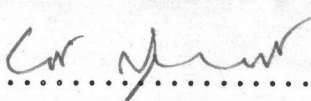
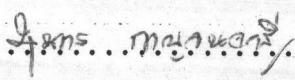
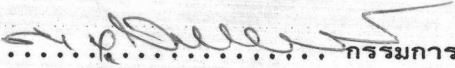

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ภาวะชวาทในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2445 - 2492
โดย นางกรรณิการ์ จุฬามาศ สุมาลี
ภาควิชา ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ ชินนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดา สาระยา)

..... กรรมการ
(อาจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชย์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร กาญจนจारी)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตนารักษ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ชาวยะวาในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2445 - 2492
ชื่อนิพนธ์	นางกรรณิการ์ จุฑามาศ สุมาลี
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชย์
ภาควิชา	ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา	2527

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเรื่องราวของชาวยะวาในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นมุสลิมจากเกาะชวาในประเทศอินโดนีเซียที่เข้ามาสู่เมืองไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2445 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงปี พ.ศ. 2492 อันเป็นปีที่อินโดนีเซียได้รับเอกราชจากฮอลันดา

การศึกษาแบ่งออกเป็น 5 บท คือ

- บทที่ 1 สาเหตุของการเดินทางเข้าสู่เมืองไทยของชาวยะวาในสมัยรัตนโกสินทร์
- บทที่ 2 การเข้ามาเมืองไทยของชาวยะวาในสมัยรัตนโกสินทร์
- บทที่ 3 วิธีการดำรงชีวิตของชาวยะวาในกรุงเทพมหานคร
- บทที่ 4 การซื้อขายที่ดินของชาวยะวา
- บทที่ 5 วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวยะวาในกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชาวยะวาภายใต้การปกครองของฮอลันดา ทำให้ชาวยะวาเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทยซึ่งถิ่นฐานของชาวยะวาเนี่ยยังคงดำรงอยู่จวบจนปัจจุบัน

ชาวยะวาในเมืองไทยส่วนมากดำรงวิถีชีวิตโดยกระจายกันอยู่ทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ต่อมาชาวยะวาบางส่วนที่ไม่ประสงค์จะตั้งหลักแหล่งอยู่ในเมืองไทยออกไปก็พากันเดินทางกลับมาตุภูมิ ส่วนผู้ที่ตั้งหลักฐานในเมืองไทยและมีฐานะดีพอได้ซื้อที่ดิน เป็นของตนเอง และช่วยกันก่อตั้งมัสยิดขึ้นเพื่อประกอบศาสนกิจ การสร้างมัสยิดนี้ชี้ให้เห็นความร่วมมือของชาวยะวา

ด้วยตนเอง และความสัมพันธ์กับมุสลิมอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้มุ่งพิจารณาประเด็นด้านการศึกษาของชาวยะวาทที่ต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป อันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 อีกด้วย การดำเนินงานก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้มองเห็นสภาพความสัมพันธ์ของชาวยะวากับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมไทย

อนึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายขัดกัน พ.ศ. 2481 และนโยบายรัฐนิยม พ.ศ. 2482 ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีส่วนส่งผลให้ชาวยะวากลายเป็นคนไทยในเวลาต่อมา

Thesis Title The Javanese Thai in Bangkok Metropolis 1902-1949
Name Mrs. Kannikar Chuthamas Sumali
Thesis Advisor Mr. Chalong Soontravanich
Department History
Academic Year 1984

ABSTRACT

This thesis is a historical study of Muslim Javanese in the Bangkok Metropolis, who, From 1902 --the reign of King Rama V until 1949 -- the year of Indonesia's independence, emigrated to Thailand from the Island of Java.

Apart from the introduction and conclusion, the thesis is divided into 5 chapters:-

The first chapter examines the causes of the Javanese's emigration to Thailand in the Ratanakosin period.

The second chapter is about their emigration to the Bangkok Metropolis.

The third chapter describes where and how they lived in the Bangkok Metropolitan area.

The fourth chapter deals with their buying and selling of land.

And the last one focuses on their social life and cultural

v

aspects of life in Thailand.

The study reveals that due to political, economic and social problems during the time of Holland's rule over Indonesia, some of the Javanese were forced to migrate to Thailand and settled in Bangkok, where many of their communities can be found today.

Some time later, many Javanese were unwilling to remain in Thailand and consequently returned to their home country. But for those who continued to stay in Thailand and prospered, they bought land and established mosques in order to practise and follow their religion. Through their religion they cooperated with other Thai Muslims and formed a strong social community.

Also included in this thesis is an indepth look at the education system of the Javanese people which had greatly changed after the Act of Primary Education in 1921. The marriage of Javanese to other social groups in Thai Society is also a factor which caused the Javanese to interact in society.

Lastly during the government of Premier Field Marshal P. Pibulsongkram the laws in the Conflict of Laws (1938) and the "Nationalism" policy (1939) resulted in many Javanese being granted Thai citizenship.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ทั้งนี้โดยได้รับความช่วยเหลือจาก
อาจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชย์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ แนะนำสิ่งดีมีคุณค่าให้แก่ผู้เขียนพร้อมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้เขียน
ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ธิดา สาระยา ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.บุษกร กาญจนจარი ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตนารักษ์ อาจารย์ฉลอง
สุนทราวาณิชย์ เป็นอย่างยิ่งที่ตรวจแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเต็มใจ เพื่อให้การ
สอบวิทยานิพนธ์ผ่านไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์เพ็ญศรี ดุ๊ก และรองศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค
ซึ่งได้ให้คำแนะนำอันมีคุณค่ายิ่งทางด้านการค้นหาเอกสาร และให้กำลังใจในการทำ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ คุณกฤษณา มหาณีรานนท์ ที่ช่วยให้บท ABSTRACT สำเร็จรูปร่าง
ขึ้นมา และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ สมุทร เข็นเขาวนิช แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เป็นอย่างยิ่ง ที่ตรวจแก้ไขบท ABSTRACT ให้ถูกต้องสมบูรณ์

ในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชาวยะวानी บรรดาชาวยะวาทุกท่านที่ผู้เขียน
สัมภาษณ์ล้วนยินดีและเต็มใจในการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งมีคุณค่าต่อการศึกษา ตลอดจน
หาผู้เขียนไปยังแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ด้วย ผู้เขียนขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ผู้เขียน
ยังได้รับความอนุเคราะห์จากคุณเอนดัง สุริยาปี คุณชัยศักดิ์ พรหมยงค์ เจ้าหน้าที่แห่ง
สถานเอกอัครราชทูตอินโดนีเซียมอบเอกสาร และรายละเอียดเกี่ยวกับอินโดนีเซีย
คุณบุญเอื้อม งามโฉมฉิน ที่อ่านวยความสะดวกในการค้นคว้าและคัดลอกเอกสาร ตลอดจน
เจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกองบรรณสาร กระทรวงการต่างประเทศ

ล้วนให้ความสะดวกในการค้นหาเอกสารเป็นอย่างดี ผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านที่
กล่าวนามมาข้างต้น

ในเรื่องการพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คุณธำรง เสนะสกุล คุณอมรศักดิ์ พลชัย
ได้ช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์โดยมิได้คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย และคุณธารทิพย์ เสนะสกุล
ช่วยกรุณาคัดลอกแผนภูมิตลอดจนตรวจแก้ไขคำผิด เป็นผลให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี
ผู้เขียนซาบซึ้งในน้ำใจของทั้ง 3 ท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณพี่ทุกคน ตลอดจนขอขอบคุณเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่ให้กำลังใจ
มาโดยตลอด อนึ่งวิทยานิพนธ์นี้จะสำเร็จลงไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือจาก
คุณกอบกาญจน์ จุฬามาศ ที่ช่วยเลี้ยงดูลูกทั้ง 2 คน ของผู้เขียนด้วยความรักตลอดช่วง
เวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอมอบความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้กับคุณแมนรัตน์ สุมาลี
และลูก ๆ ทั้ง 2 คน ที่ต้องเหินห่างจากกัน

สำหรับพ่อและแม่ผู้ให้พลังใจและยอมเสียสละทุกอย่างเพื่อการศึกษาของลูก
ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน พระคุณของท่านนั้นแนบแน่นอยู่ในจิตใจของลูกตลอดสิ้นอายุขัย

กรรมธิการ จุฬามาศ สุมาลี

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทนำ	1
บทที่	
1. สาเหตุของการเดินทางเข้าสู่เมืองไทยของชาวยะวาในสมัยรัตนโกสินทร์	7
2. การเข้ามาเมืองไทยของชาวยะวาในสมัยรัตนโกสินทร์.....	28
3. วิธีการดำรงชีวิตของชาวยะวาในกรุงเทพมหานคร	44
4. การซื้อขายที่ดินของชาวยะวา	60
5. วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวยะวาในกรุงเทพมหานคร.....	78
บทสรุป.....	99
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก	113
ประวัติการศึกษา	135

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1. ชาวยะวาเข้ามา ณ กรุงเทพฯ แยกประเภทกรรมกรต่างๆ	52
ตารางที่ 2. ชาวยะวาที่ใช้คำว่า "ฮัจยี" นำหน้าชื่อ	58
ตารางที่ 3. การซื้อขายที่ดินของชาวยะวา พ.ศ. 2426 - 2454	65
ตารางที่ 4. บัญชีแสดงยอดจำนวนคนต่างด้าว(ชาวยะวา) เข้าและออก ประเทศไทยสำหรับกรมตรวจคนเข้าเมืองกรุงเทพฯ พ.ศ. 2471 - 2475	117
ตารางที่ 5. ชาวยะวาเข้ามา ณ กรุงเทพฯ แยกตามอายุ(ชาย)	119
ตารางที่ 6. ชาวยะวาเข้ามา ณ กรุงเทพฯ แยกตามอายุ(หญิง)	121
ตารางที่ 7. ชาวยะวาเข้ามา ณ กรุงเทพฯ แยกตามอาชีพ (ชายที่มีอายุ ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปเท่านั้น)	123

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.	มัสยิดยะวา	79
ภาพที่ 2.	มัสยิดบาหยัง	81
ภาพที่ 3.	มัสยิดบ้านอู๋	84
ภาพที่ 4.	มัสยิดอินโดนีเซีย	85
ภาพที่ 5.	แผนที่ประเทศอินโดนีเซีย	114
ภาพที่ 6.	แผนที่แสดงอัตราการเจริญเติบโตของประชากรและการกระจาย ประชากร ระหว่าง พ.ศ. 2343 - 2483	115
ภาพที่ 7.	แผนผังหมู่บ้านยะวา ซอยโรงน้ำแข็ง	116

สารบัญแผนภูมิ	หน้า
แผนภูมิที่ 1. จำนวนชาวยะวาทที่ปรากฏชื่อในเอกสารของทางราชการ พ.ศ. 2409 - 2486	31
แผนภูมิที่ 2. จำนวนชาวยะวาเข้าประเทศไทยแยกตามเพศชาย-หญิง พ.ศ. 2470 - 2475	36
แผนภูมิที่ 3. ชาย-หญิง ยะวาเดินทางเข้าประเทศไทย พ.ศ. 2470 - 2475	38
แผนภูมิที่ 4. ชาวยะวา 17 อำเภอ จาก 25 อำเภอในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2458	46
แผนภูมิที่ 5. ชาวยะวา 18 อำเภอ จาก 25 อำเภอในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2463 - 2466	47
แผนภูมิที่ 6. ชาวยะวาอายุ 15 ปีขึ้นไปที่เข้ามากรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2470 - 2475 แยกตามอาชีพ	49
แผนภูมิที่ 7. การซื้อขายที่ดินของชาวยะวา พ.ศ. 2426 - 2454	64